

КЛАСИЧНО МАЧЕВАЊЕ ИЛИ СПОРТСКО МАЧЕВАЊЕ?

У борби правим сечивима не владају правила такмичарске игре.

Историја европског мачевања је стара више од 4000 година. Готово 99% тог времена чини класично (бојево) мачевање. Неупућени, међутим, данас покушавају мачевање учити само кроз модерни такмичарски спорт у белим оделима, а који заправо нема много везе са изворним – правим - класичним мачевањем које се од спортског у великој мери разликује.

ПРВА и најочигледнија разлика је у типу мачевања. Спортско мачевање је искључиво једноручно мачевање (користи се само једна – наоружана рука и један мач) двобојног типа (коришћено од краја 18. века као контролисана борба мачевима у сврху двобоја пред сведоцима, судијом и секундантима, по протоколу двобоја и уз унапред договорена строга правила). У спортском мачевању се користе само три врсте „мачева“: флорет (само бодје и важећа површина су само груди и леђа), „мач“ (само бодје и важећа површина је цело тело) и сабља (бодје и сече а важећа површина је цела горња површина тела; ово заправо и није сабља већ прецизније речено „спадрон“ јер сабља има криво сечиво а спортска сабља има равно сечиво).

У класичном мачевању, међутим, поред једноручног типа мачевања (сабља, спадрон, шпада, рапир без и са конзолетама, кратки мач, јагаган...) постоји и дворучно мачевање (обе руке држе један мач – једноипоручни или дворучни; дворучни мач се може користити са три технике) и дворуко мачевање (десна рука користи мач а лева рука користи друго оружје: дагу – бодјеж, мали, средњи или велики штит, плашт или се ненаоружана рука са рукавицом користи за разоружавање, склањање и фиксирање противничког мача). У класичном мачевању се не користи само двобојни тип борбе (цивилно мачевање по договореним правилима – мач је једино средство борбе) већ и дуелни тип борбе (војно мачевање без икаквих правила – користе се разоружавања, ударци ногама, ненаоружаном руком, балчаком и јабуком мача, хватови и бацања – мач је, дакле, само једно од средстава у борби). Док је у спортском мачевању заштитна опрема само стандардизовано текстилно одело, заштитна маска и рукавица у класичном мачевању је она веома разноврсна и нестандардизована – од кожных грудњака, штитинка за подлактице, надлактице, потколенице и натколенице са разним врстама кацига до верижних и оклопних рукавица и одела. Док је у спортском мачевању опрема електрифицирана - мачеви имају жице, утикаче и каблове а користе се уз електронске апарате, сијалице, прекидаче, сирене, батерије... у класичном мачевању је све како је било хиљадама година у назад – само чист челик.

ДРУГА, веома важна разлика између спортског и класичног мачевања је у приступу мачевању. О томе у есеју за *Fencers Quarterly Magazine* 2001 Шарл Пеги, између осталог пише: „Која је разлика између мачевања као спорта и мачевања као борилачке вештине? То јест, између „олимпијског мачевања“ и класичног мачевања?“

- У спорту победа је циљ, а у борилачкој вештини победа је само средство.

- Спорт се бави исходом, а борилачка вештина процесом.
- У спорту, победа дефинише изврсност, у борилачкој вештини изврсност дефинише победу.
- У олимпијском мачевању истиче се погађање противника, у класичном мачевању сврха је не бити погођен.

Класични мачевалац сматра своје оружје смртоносним. Сваки погодак може бити фаталан, стога се по сваку цену мора избећи. Олимпијски мачевалац сматра своје оружје играчком са слабом или никаквом везом са правим мачем. Ни један погодак није битан докле год коначни резултат не приказује да је противник више пута погођен него наш олимпијски мачевалац. Неки мачеваоци спорског мача ће допустити да буду погођени докле год они погађају противника истовремено (тактика која се вероватно неће користити у смртоносној борби!). Дакле, потоњем је само игра, а првом питање живота и смрти."

ТРЕЋА, и можда најважнија разлика - јер она условљава већину осталих, су мачеви. Наиме, „мачеви“ за модерно спортско мачевање су танки, суперлагани и савитљиви такмичарски реквизити (не оружје) намењени безбедном вођењу измишљене спортско-надметачке игре. Са њима се уистину може у правој борби нанети повреда – као и са било којим другим предметом (нпр. оловком); дешавало се чак и да са њима дође до смртоносних повреда на такмчењима – али тек пошто се сечиво поломило и тиме постало круто тј. овај спортски реквизит постао стилет или центовента – бојеви бодежи 16. века са сечивом у облику шила. С тим у вези је Силвер још у почетком 17. века написао о шпади (мач који је најлакше бојево мачевалачко оружје и од којег је још већим олакшавањем настао спортски мач) да: „Не може се све звати мачем. Да би мач био оружје тј. поуздано убојит мора тежити бар 2 фунте (0,9кг) како би се њиме могло поједнако смртоносно сећи и бости. Том играчком (дворски мач и француски флорет) од једне и по фунте могу се убијати још само птице“.

Насупрот томе мачеви за право – класично (бојево) мачевање су значајно тежи и неупоредиво мање еластични (крући да би били пробојни). Та разлика у тежини - квантитативна разлика, мења и квалитет технике мачевања јер не могу се на исти начин изводити покрети мачем од 500 грама и 1 и више килограма - као што се на исти начин не може возити путнички ауто и камион или тенк.

Зато уколико мачевалац спортиста узме у руку прави мач - мислећи да га може користити спортском техником, он због тежине и инертности његовог сечива ништа не би могао од оног што зна да уради. И обрнуто, уколико би класични мачевалац покушао да мачује спортским мачем а техником правога бојевога мачевања, чинио би радње које су неконтролисане, сувишне, споре, ризичне а многе од њих и бесмислене. Увек оно са чиме се ради диктира и то како ће се радити па техника употребе једног оружја директно зависи од његових особина. У вези са тиме је Касл крајем 19. века написао: „Једна од последица занемаривања чињенице да флорет представља само лаку замену за прави мач јесте настанак мачевања сазданог од сложених напада и одбрана који су практично изводљиви само перолакким флоретом и потпуно је контрапродуктивно примењивати га уз било које друго оружје (...) Ако изузмемо лакоћу, очигледно је да постоје ствари које никада не бисмо покушали да изведемо правим мачем. Пошто је „наука мача“ заправо постала „наука флорета“, најбољи мачеваоци мачују на вештачки (ако се имају у виду обострани погоци), али ипак савршенији начин.“ Дакле, техника и тактика спортске мачевалачке забаве су другачији од изворних техника и принципа аутентичне мачевалачке употребе правим мачевима у правој борби.

О томе је и Монтењ писао у својим Огледима: : „...јер то није као код мачевања (такмичарског - прим.аут.) где број додир доноси победу; док је непријатељ на ногама, ваља из све снаге поново ударати (...) изгледа ми тако исто да окретност за какву се уобличавају удови, ескиваже и покрети којима се вежба младеж у овој новој школи (цивилним школама мачевања – прим.аут.) јесу не само некорисни, него пре убитачни и штетни за употребу у ратној борби. Зато наши људи ту обично користе

посебна оружја засебно намењена за ту потребу, и видео сам како се није сматрало у реду када би се племић изазван на борбу (надметање – прим. аут.) мачем и бодежом (рапиром и дагом – прим. аут.) појавио у опреми војног лица."

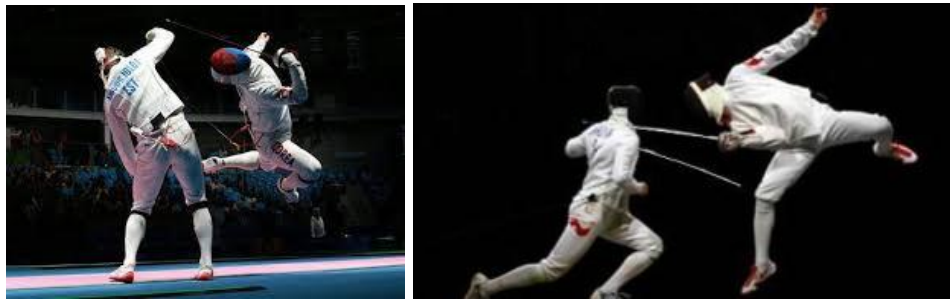
Наведено, међутим, не важи само за мачевање већ универзално за све борилачке вештине и то не само западне већ и источне јер „Борилачке вештине никада нису имале за циљ показивање пред публиком, или задовољење критеријума суђења или победе над противником у такмичењу. Огромна већина мајстора у будистичким и таоистичким манастирима, чак и у секуларном друштву, никад не би ни размишљала о наступању на такмичењу за неку медаљу на Олимпијади." (Лу, 2008, вол.4:38)

У класичном мачевању се, дакле, користи техника која са највећом вероватноћом омогућава мачеваоцу да противника погоди (посече или убоде) а да при томе не буде сам погођен (посечен или убоден). Зато је гесло ове врсте мачевања „Погоди тако да не будеш погођен“, а што је могуће само кад покрети у борби нису муњевити и у магновењу брзине, рефlekса и инстинта већ пажљиви, сталожени, опрезни, стрљиви, промишљени и са што мање ризика, а то омогућава употреба правих мачеви са њиховом аутентичном тежином која убрзањем које треба дати мачу и инерцијом мача коју треба савладати присиљава мачеваоца да покрете изводи спорије и брзином у којој се радње виде и могу промишљати.

„Класични мачевалац тачно зна шта ова вештина подразумева и због тога приступа њој и сваком противнику са дубоким поштовањем. Сви јако добро знамо шта значи пробости десетак сантиметара челика у нечије груди или бити жртва тога. Зато изнад свега ценимо одбрану, а не напад. Ко год у поетском заносу тврди да је напад најбоља одбрана, то је, као што сваки класични мачевалац зна, лаж. Класични мачевалац зна да убости некога мачем док он пробада њега није довољно, нити је довољно убости противника делић секунде пре него што он убоде тебе. „Мораш погодити, а не бити погођен“. И када станеш пред вештог противника схватићеш да је то изузетно тешко постићи. Прво правило борбе је да ћеш се повредити.“ *Fencers Quarterly Magazine 2001 Шарл Пеги.*

Насупрот свему наведеном у савременом спортском мачевању - јер су спортски „мачеви“ лагани и савитљиви, покретљиви, са њима је у спортској борби могуће изводити оно што је немогуће изводити са правим мачевима у правој борби. Отуд се у савременом спортском мачевању погоци и не виде (врх спортског мача у појединим акцијама се креће брзином метка - отуд и потреба за електронским уређаји за детекцију), наносе се често са лица противника а њему иза леђа (сечиво се савија као бич), преко његових блокова мачем, шибанјем, витлањем... Легенда светског и олимпијског спортског мачевања XX века о савременом спортском мачевању Раул Клери каже: *„Наоружана рука је свуда и нигде, а ноге се крећу по лудим путањама.“*

Стога је у спортском мачевању не само техника измењена и прилагођена правилима игре већ је промењена и тактика изворног мачевања па уместо „погоди тако да не будеш погођен“ влада „камиказ“ принцип – „погоди први макар био погођен“ јер тактички принцип борбе у којој је суштина брзина мора бити „ко први крене погађа први“.

Због тога се спортско мачевање данас највећим делом и састоји од изненадног и истовременог јуриша мачевалаца једног на другог уз шибанье, судар и обостране поготке са калкулацијама у напред да ће бити случајно промашени или погођени - али тако да ће њихови ударци или бодови бити за делић секунде бржи како противников погодак на њима не би био електронски регистрован или суђен. Због свега овог спортски мачеваоци опседнути тиме „ко ће кога пре“ и „ко ће први“ немају времена ни за шта друго осим за пуки анимални рефлекс, инстинкт, адреналин и борбу у магновењу полусвести и хазарда.

И о томе говоре некадашње легенде светског спортског мачевања: Дидиер Фламен: „Ово ми више не личи на класично мачевање већ на борбу гусара који желе да освоје брод“; Ориола: „Свуда само вика и вриска, избезумљени, непромишљени, препуни снаге, јурњаве и срљања напади, шибанья и ударци плаке, сударања и гурање, беснило праћено препиркама и свађама.“

Насупрот овом модерном духу „самоубилачког“ мачевања Силвер 1599. године пише о основном правилу класичног мачевања: *„Двојица капетана из Саутхемптона су се тако посвађала да су извадили рапире и јурнули један на другог - наболи се истовремено и погинули. Најбоља заштита од овог (стокато) је да један мачевалац каже другом „боди ако смеш“, а други му одговори „ти боди ако смеш са твојим животом...“ Ова двојица лукавих господина тако стоје дуго јер кад су противници вешти они никад не крећу истовремено пошто стара изрека каже: „Лепо и удобно је спавати у целој кожи.“*

„Експеримент“ са „бабом и жабом“

Из свих наведених разлога чувени дилетантски „експеримент“ - борба спортског мачеваоца са његовим „мачем“ против класичног мачеваоца са правим (али затупљеним) мачем, а би се открило и „доказало“ које је мачевање „боље“, је упоређивање различитог – израз неукости.

Спортски мач ће увек брже и једноставније стићи до тела противника него прави мач зато што је лакши и покретљивији. Али то је тривијална чињеница колико и да лакши човек трчи брже од тежег.

У правој борби се, међутим, не ради никако само о брзини (што је у савременом спортском мачевању најважније) већ о последицама које прате ту брзину (а што је пресудно за право мачевање) и ту би ствар била ближа борби боксера перо и тешке категорије: први би ударао више и брже али безнадежно а други спорије и мање али фатално.

Другим речима док ће „победник“ са спортским „мачем“ у стварности својим „пре“ погоцима мало или нимало наудити противнику - јер поседује реквизит намењен безопасној спортској игри („сечење“ спортском сабљом је толико безазлено да се њиме не може пресећи ни мандарина) прави мач „пораженог“ ће спорије и ређе стићи до тела „победника“ али ће му нанети увек опасну или кобну повреду јер је његово сечиво направљено да буде право оружје.

Дакле, супротстављајући у наведеном „експерименту“ две различите и НЕСАМЕРЉИВЕ технике мачевања и две различите врсте мачева са различитим наменама можемо доћи само до закључка да је наведено практично надметање бесмислено колико и тркање тенка и „формуле I“. За трку је неспорно боља „формула I“ али за рат - тенк. То су две различите ствари па је и свака од њих у складу са тим за одређену, конкретну намену боља.

Овај „експеримент“ нам, међутим, говори нешто сасвим друго: да је сваки мач господар једино свог царства и да се не може у свему организовати такмичење јер постоје бесмислена такмичења са бесмисленим победама које не говоре ништа. ***Falsa demonstratio non docet*** - Погрешно доказивање не доказује ништа, осим глупост оних који га организују.

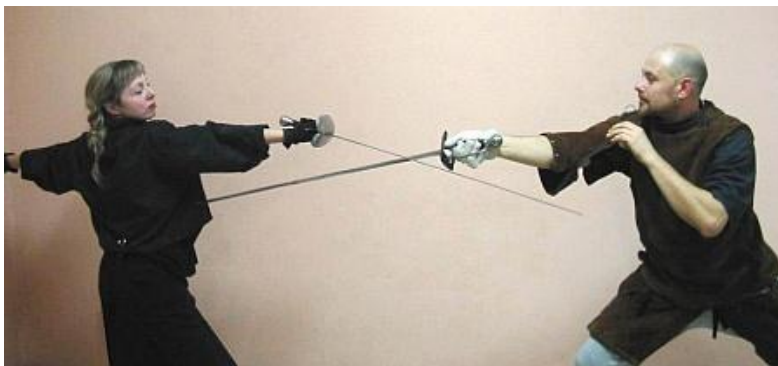
*

„...Морам да вас прекорим господо, ја вам не посвећујем своје време да бисте се бавили спортом, већ да бисте научили једну врло рафинирану вештину...Кад се узме у руку оружје, иако оно носи заштитну капу на врху а ви одела и маске, никад се не смете понашати као да је у питању игра! Кад осетите жељу за игром, гурајте обруч испред себе, или узмите лопту, чигру или оловне војнике...”

Артуро Перес Реверте, „Учитељ мачевања”

Избор између класичног мачевања и спортског мачевања је, дакле, питање не само карактера човека, његовог васпитања и културе - укуса, већ и опредељења зашто се хоће учити и упражњавати мачевање: да ли због бављења једном класичном вештином ли ради бављења једним спортом међу осталим спортовима а који се од других спортова и игара разликује само по реквизитима – нису лопте и лоптице, штапови за голф, крикет, билијар, рекети, скије... већ спортски реквизити за такмичарску игру „бодења” и „сечења”.

Није нешто самим тим што је ново и модерно увек боље од старог.
Сваки нови корак у времену је корак у свим правцима: не само напред већ и лево, десно, назад..., и у провалију.
У свему, међутим, постоји старо проверено и трајно - које је постало архетип, вечни узор и изазов свакој будућности,
па залагање за нешто класично и непролазно може бити значајније, вредније, инспиративније и авангардније од залагања за нешто хипермодерно и најсавременије.

проф. Александар Станковић
учитељ мачевања
Школе мачевања „Свети Ђорђе”,
Београд, 2008.
www.macevanje.org

